

Acta  
Linguistica  
Lithuanica

XCI

Vilnius 2024

VYRIAUSIOJI REDAKTORĖ / EDITOR-IN-CHIEF

Akad. prof. habil. dr. *Grasilda Blažienė* (Lietuvių kalbos institutas)

VYRIAUSIOSIOS REDAKTORĖS PAVADUOTOJA / DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

Dr. *Aurelija Tamulionienė* (Lietuvių kalbos institutas)

REDAKcinė KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Prof. dr. *Xaverio Ballester* (Francisco Javier Ballester Gómez) (Valencijos universitetas, Ispanija)

Prof. dr. *Ineta Dabašinskienė* (Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva)

Prof. dr. *Pietro Umberto Dini* (Pizos Universitetas, Italija)

Doc. dr. *Olena Fomenko* (Фоменко Олена Степанівна) (Kijevo Taraso Ševčenkos nacionalinis universitetas, Ukraina)

Prof. UŁ habil. dr. *Artur Gałkowski* (Lodzės universitetas, Lenkija)

Prof. habil. dr. *Jolanta Gelumbeckaitė* (Frankfurto prie Maino J. W. Goethe's universitetas, Vokietija)

PhDr. *Milan Harvalík*, Ph.D. (Slovakijos mokslų akademijos Ľudovít Štúr lingvistikos institutas, p. r. i., Bratislava, Slovakija)

Prof. (Apl.) habil. dr. *Marie-Luise Heckmann* (Potsdamo universitetas, Vokietija)

Doc. habil. dr. *Tomáš Hoskovec* (Prahos lingvistinis būrelis, Čekija)

Prof. dr. *Brian D. Joseph* (Ohajo universitetas, Jungtinės Amerikos Valstijos)

Prof. dr. *Laima Kalėdienė* (Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Prof. (Apl.) habil. dr. *Götz Keydana* (Getingeno universitetas, Vokietija)

Dr. *Asta Leskauskaitė* (Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Prof. dr. *Alessandro Parenti* (Trento universitetas, Italija)

Prof. dr. *Daniel Petit* (Paryžiaus Aukštoji pedagoginė mokykla, Prancūzija)

Dr. philol. *Sanda Rapa* (Latvijos Universiteto Latvių kalbos institutas, Latvija)

Prof. dr. *Daiva Sinkevičiūtė* (Vilniaus universitetas, Lietuva)

Prof. habil. dr. *Pēteris Vanags* (Latvijos universitetas, Stokholmo universitetas, Latvija, Švedija)

REDAKCIJOS SEKRETORIUS / ASSISTANT TO THE EDITOR

Dr. *Darius Ivoška* (Lietuvių kalbos institutas)

KOMUNIKACIJOS REDAKTORIUS

Dr. *Pavel Skorupa* (Lietuvių kalbos institutas)

SUDARĖ / COMPILED BY

Akad. prof. habil. dr. *Grasilda Blažienė* (Lietuvių kalbos institutas)

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

*Acta Linguistica Lithuanica* yra atvirosios prieigos žurnalas. Jo turinys yra nemokamai pasiekiamas, suteikiama teisė išsaugoti savo kompiuteryje, kopijuoti, platinti, spausdinti, atlikti paiešką ar pateikti nuorodą į viso teksto dokumentus. Žurnalas platinamas pagal „Creative Commons“ priskyrimo–nekomercinio naudojimo viešosios licencijos sąlygas (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Šios sąlygos leidžia neribotai naudoti, platinti ir atgaminti turinį bet kokiaje laikmenoje, nurodant autorių ir šaltinį.

DOI: [doi.org/10.35321/al191](https://doi.org/10.35321/al191)

ISSN 1648-4444

© Publikacijų autoriai, 2024

© Lietuvių kalbos institutas, Vilnius, 2024

# TURINYS / CONTENTS

## STRAIPSNIAI / ARTICLES

*Darius Ivoška, Andrej Ryčkov*

- Brėžiant Vyžuonų ribą: Šiaurės rytų Lietuvos XV a. asmenvardžiai ir  
(ne)pamirštas kelias ..... 11  
Mapping the Boundaries of Vyžuonos: 15<sup>th</sup>-Century Personal Names  
and the Enduring Legacy of North-Eastern Lithuania

*Ilja Lemeškin*

- Forma Chrikštima* (1559) formalioju požiūriu.  
Kunigo M. Mažvydo akrostichas ..... 39  
*Forma Chrikštima* (1559) from a formal perspective.  
Acrostic by priest M. Mažvydas

*Harald Bichlmeier*

- Addenda etymologica zu den „Anmerkungen zu einigen mit *An-*  
beginnenden litauischen Gewässernamen und ihren außerbaltischen  
Verwandten“ ..... 66  
Etimologiniai straipsnio „Pastabos dėl kelių lietuvių vandenvardžių,  
prasidedančių *An-*, ir jų nebaltiškos kilmės giminaičių“ papildymai

*Sandra Lukšaitė-Ramonienė, Vytautas Rinkevičius*

- Lietuvių kalbos veiksmažodžių su priesaga *-(i)uoti* kirčiavimo raida ..... 77  
Accentuation History of Lithuanian Verbs in *-(i)uoti*

*Paweł Brudzyński*

- Disappearance of the auxiliary verb *esti* in the Lithuanian passive ..... 117  
Pagalbinio veiksmažodžio *esti* išnykimas iš lietuvių kalbos neveikiamosios rūšies

*Oleksandra V. Popova, Olga A. Kopus, Oleksandra O. Morhun*

- Lithuanian–Ukrainian Language Parallels: Etymological Relationship  
and Typological Similarity ..... 147  
Lietuvių ir ukrainiečių kalbų paralelės: etimologinis ryšys ir tipologinis panašumas

*Rita Miliūnaitė*

- Daiktavardžiai su priesaga *-istas, -ė* variantiškumo, normų ir dabartinės  
bendrinės lietuvių kalbos substandartizacijos aspektu ..... 177  
Nouns with the Suffix *-istas, -ė* in the Aspect of Variation, Norm and  
Substandardization of the Current Standard Lithuanian Language

*Laura Brazaitienė*

- Jaunųjų rytų aukštaičių – anykštėnų, kupiškėnų ir uteniškių – tarminės  
kalbos vaizdiniai: ribos ir objektyvusis tarmiškumas ..... 198  
Dialect Images of the Young Eastern *Aukštaitians* of Anykščiai, Kupiškis and  
Utena: Borders and Objective Dialecticity

|                                                                                                                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <i>Nataliia Darchuk, Oksana Zuban, Valentyna Robeiko, Yuliia Tsyhointseva,</i>                                                                                |     |
| <i>Victor Sorokin, Mykola Sazhok</i>                                                                                                                          |     |
| The System for Automatic Stylometric Analysis of Ukrainian Media<br>Texts TextAttributor 1.0 (Techniques, Means, Functionality) . . . . .                     | 224 |
| Ukrainos žiniasklaidos tekstų automatinės stilometrinės analizės sistema<br>„TextAttributor 1.0“ (metodai, priemonės, funkcionalumas)                         |     |
| <i>Žydrūnė Šalaviejūtė</i>                                                                                                                                    |     |
| Šiaurės žemaičių vandens gyvūnų pavadinimų nominacija<br>ir motyvacija . . . . .                                                                              | 248 |
| Nomination and Motivation of the Names of Aquatic Animals<br>in the Northern Samogitian Subdialect                                                            |     |
| <i>Lina Rutkienė</i>                                                                                                                                          |     |
| Kontekstinė substantyvizacija aukštųjų mokyklų ir profesinio mokymo<br>įstaigų interneto svetainėse . . . . .                                                 | 264 |
| Contextual Substantivisation on the Websites of Higher Education and<br>Vocational Training Institutions                                                      |     |
| <i>Victor O. Ntabo, Catherine W. Ndung'u</i>                                                                                                                  |     |
| Exploring Endearing Metaphors among Swahili Youths in Mombasa<br>County, Kenya: Insights from Conceptual Mappings . . . . .                                   | 287 |
| Susižavėjimą išreiškiančių metaforų, vartojamų Mombasos apskrities,<br>Kenijos svahilių jaunuolių, tyrimas: įžvalgos iš konceptų žemėlapių                    |     |
| <i>Fince L. Sambeka, Muhammad I. Ali</i>                                                                                                                      |     |
| Evolution of Abstracting Metaphors in Modern Japanese J-pop Lyrics:<br>Analysis of Linguistic Devices . . . . .                                               | 310 |
| Abstrahuojančių metaforų raida šiuolaikiniuose japonų J-pop dainų tekstuose:<br>kalbos priemonių analizė                                                      |     |
| IŽVALGOS / INSIGHTS                                                                                                                                           |     |
| <i>Zigmas Zinkevičius</i>                                                                                                                                     |     |
| Kruopščios ir sąžiningos kalbininkės jubiliejus . . . . .                                                                                                     | 331 |
| RECENZIJOS / REVIEWS                                                                                                                                          |     |
| <i>Lina Murinienė</i>                                                                                                                                         |     |
| Evaldas Švageris, Jolita Urbanavičienė. <i>Lietuvių kalbos balsių formantinę<br/>struktūrą ir trukmę lemiančių veiksnių sąveika bei hierarchija</i> . . . . . | 335 |

## Malonūs *Acta Linguistica Lithuanica* skaitytojai!

**P**erfrazuojant talentingą poetą, dailininką, medalininką Gvidą Lataką verta pasakyti: kas permirko mokslo vynu lig siūlo galo, šitam lietus jau nebaisus. Daugelį metų gyvenant moksle, būnant su juo, kalbinant jį ir sulaukiant atsakymo, randama idėjų, jų raiškos būdų, kyla troškimas ar noras ištirti kuo daugiau, kuo giliau, kuo naujau. Kalbų, kuriomis mokslininkai gali reikšti savo mintis, atradimus, galimybės beribės, straipsnio idėja gali būti svariai ir intriguojančiai perteikta. Neseniai, aptardama bičiulio, žymaus kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus parašymą, pavartoju žodžių junginį *gelminis suvokimas*, sulaukusį užgrūdintų veidaknygės skaitytojų palankaus įvertinimo. Žodžio galia yra itin reikšminga, jeigu ją suvokiame. Prieš daugelį metų susipažindavome archyvuose, bibliotekose, kur praleisdavome daug dienų, mėnesių, o juos suskaičiavus būtų galima kalbėti ir apie metus, ir ne vienerius. Nepamirštas rankraščių kvapas, paprastas ir nuoširdus galvos linktelėjimas kaimynams – visa tai išliko atsiminimuose, puoselėjamas nuoširdus bendravimas iki šiol su ne vienu iš jų. Iš įpročio kasdien pasisveikinu ir su kompiuterio ekranu, nes jame priebėgą randa autorių straipsniai, recenzentų įžvalgos, kartais dar parašomi laiškai.

Ieškodama *gelminio suvokimo*, vis pamąstau apie jį. Plinijus Jaunesnysis (61 ar 62 – apie 113) savo laiškuose priminė dėdės Plinijaus Vyresniojo (23–24–79) begalinį norą skaityti, nes, pasak jo, nesą tokios prastos knygos, kuri neturėtų ko nors vertingo. Manychiau, kad kiekvieno žurnalo komanda viliasi, kad nė viename žurnalo numeryje nebūtų straipsnių, kurių niekas nenorės skaityti, kad daugelis mūsų mokslinių potyrių atgims būtent skaitant žurnalo tomą ir įkvėps paieškomis, naujoms idėjoms, rašymui ir kūrimui. Galima žurnale ieškoti ir temos pokalbiui arba įkvėpimo savo mokslo darbui. Tokiam įkvėpimui kartais pakanka vieno esminio žodžio, kad ištrykštų daugybė šaltinių. Vienas iš jų turėtų būti pagarbos autoriams šaltinis. Skaitantieji suvokia, kas rasta, o gal ir prarasta.

91-ojo žurnalo tomas pradedamas XV amžiaus Šiaurės rytų Lietuvos asmenvardžių ir fizinio kelio identifikavimu. Jaukiausiai nuteikia istoriko ir baltisto bendras darbas. Negalima nepasidžiaugti Martyno Mažvydo sukurto akrosticho 1559 m. leidinyje *FORMA Chrikfima* tyrimu. Taip pat esama pasvarstymų dėl kelių lietuvių vandenvardžių ir jų nebaltiškų giminaičių. Dėmesio skiriama

ir lietuvių kalbos veiksmažodžiams, jų kirčiavimui, pagalbinio veiksmažodžio *esti* išnykimui neveikiamajoje rūšyje. Džiugu, kad apie tai rašo jaunas kolega iš Lenkijos, suteikdamas vilties, kad ir kaimyninėje šalyje veikiausiai bus aptariamų mūsų kalbos gramatikos reiškinių. Nepamiršamas ir mūsų kalbos variantiškumas, normos, dabartinė lietuvių bendrinė kalba. Autoriai skiria dėmesio ir tarminei mūsų gimtajai kalbai – jauniems rytų aukštaičiams, šiaurės žemaičiams. Esama ir tyrimo, paremto duomenimis iš interneto svetainių. Džiugu, kad užsienio autorių akys krypta ir į lietuvių bei ukrainiečių kalbų paraleles – nagrinėjamas etimologinis ryšys ir tipologinis panašumas. Turint galvoje sudėtingas gyvenimo ir mokslo darbų rašymo sąlygas, galima suvokti, kad kartais laikas teka lėčiau arba kalbamuoju atveju greičiau. Ambicingos autorių grupės iš Kyjivo pateikti Ukrainos žiniasklaidos tekstų specialūs tyrimai. Kodėl kalbama apie ambicingumą? Autoriai rašė daugybę laiškų, tobulino tekstą, įrodė kiekvieno autoriaus indėlį. Jie kovojo už savo idėją, jausdami jos svarbą ir būtinybę įrodyti savo tiesą. Įdomus kolegos iš Kenijos tyrimas apie jaunosios kartos vartojamas susižavėjimo metaforas. Indonezijos autorių žvilgsnis nukrypo į abstrahuojančių metaforų raidą šiuolaikiniuose japonų *J-pop* dainų tekstuose. Juos domino kalbos priemonių analizė. Vyr. redaktorės šeimos nariai, gyvenantys ir dirbantys Australijoje bei turintys daug informacijos apie minimų šalių mokslo ir studijų lygį, patvirtino išsilavinusių minėtų šalių mokslo žmonių bei studentų smalsumą ir svečių kalbų mokymosi svarbos suvokimą. Pasišėkė ir Ižvalgų skyreliui – kolega Mindaugas Šinkūnas įteikė akademiko, savo senelio Zigmo Zinkevičiaus, kurio šimtmetis greitai bus minimas, rankraštį, skirtą kalbininkės Jadvygos Kardelytės 90 metų jubiliejui, kuris buvo švenčiamas 2019 m. vasario 17 d., paminėti. 2024 m. rugpjūčio 15 d. ji mirė sulaukusi 95-erių. Zigmo Zinkevičiaus archyve surastas nebaigtas rengti spaudai rankraštis *Kruopščios ir sąžiningos kalbininkės jubiliejui* su autoriaus priedu „atidedama iki jubiliejaus“.

91-ajame ALL tome esama ir vienos recenzijos.

Dirbančiųjų, leidžiant žurnalą, noras, kad žurnalo tekstai mestų ilgą šešėlį. Leisdami žurnalą mes einame išvien. Darbuojamės kantriai, bet siekiame mokslo teisybės. Galima visko tikėtis, bet žurnalas tarsi žmogus pripranta prie kitų žmonių, kurie dengia jo kūną, atskleidžia jo savastį. Groti galima iš atminties, rašyti reikia iš to, ką suvoki geriausiai, kuo gali nustebinti ne vien skaitytojus, bet kartais ir pats save. Viliamės, kad mūsų skaitytojų šypsenos taps giedresnės, mintys – skaidresnės, kai jie atsivers žurnalą ir perskaitys tai, kas parašyta. Rašykime ir 2025-aisiais metais, kurie tebūnie dosnūs naujų idėjų ir įkvėpimo.

Vyriausioji redaktorė Grasilda Blažienė